

Φυσικό αέριο σε ρούβλια κι όχι σε ευρώ: που στοχεύει ο Πούτιν;

Description

Μαρία Δεμερτζή και Φραντσέσκο Παπαδία*

Όταν οι Ευρωπαϊκές αρχές επέβαλαν κυρώσεις στις Ρωσικές εταιρείες και το κράτος, δεν επέβαλαν κυρώσεις στην Gazprombank. Αυτό ήταν απαραίτητο, αλλιώς οι Ευρωπαϊκές εταιρείες δεν θα ήταν σε θέση να πληρώνουν το φυσικό αέριο που συνεχίζουν να εισάγουν.

Μπορεί το Ρωσικό κράτος να έχει πρόσβαση στα ευρώ που πληρώνουν οι Ευρωπαίοι στην Gazprombank;

Το Ρωσικό κράτος έχει νομική αξίωση γι' αυτά τα ευρώ στην Gazprombank. Ωστόσο, όλες οι συναλλαγές που πραγματοποιούνται σε ευρώ σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, πρέπει τελικά να διευθετηθούν μέσω του συστήματος διακανονισμού της ONE που ονομάζεται Target2 . Οπότε για να έχει πρόσβαση σε αυτά τα ευρώ το Ρωσικό κράτος πρέπει να υπάρξει διευθέτηση της συναλλαγής μέσω αυτού του συστήματος.

Ο σκοπός του συστήματος διακανονισμού είναι να οριστικοποιήσει τη συναλλαγή: δηλ. το ρωσικό κράτος να είναι ο νόμιμος ιδιοκτήτης των ευρώ που έχουν μεταφέρει οι Ευρωπαίοι εισαγωγείς, και ταυτόχρονα οι Ευρωπαίοι εισαγωγείς είναι οι νόμιμοι ιδιοκτήτες του φυσικού αερίου που παρέχεται. Αυτό βέβαια ισχύει κάτω από κανονικές συνθήκες.

Αντιθέτως τώρα, δεδομένου ότι έχουν επιβληθεί κυρώσεις σε μία από τις δύο πλευρές

αυτής της συναλλαγής, δηλαδή στο Ρωσικό κράτος, δεν μπορεί να γίνει αυτός ο διακανονισμός μέσω του Target 2, οπότε και διακόπτεται. Αυτό σημαίνει ότι το Ρωσικό κράτος δεν έχει πρόσβαση στα ευρώ που πληρώνουν οι Ευρωπαίοι εισαγωγείς, (με την προϋπόθεση φυσικά ότι οι κυρώσεις είναι αποτελεσματικές κι εφαρμόσιμες, κάτι που δεν είναι απόλυτα εξασφαλισμένο).

Πώς η πληρωμή σε ρούβλια αντί για ευρώ λύνει το πρόβλημα πρόσβασης για τους Ρώσους;

Δεν είναι μόνο η πληρωμή σε ρούβλια που λύνει το πρόβλημα. Είναι και ο τρόπος που οργανώνεται η πρόσβαση σε ρούβλια, που παρακάμπτει τις κυρώσεις. Στο διάταγμα της 31ης Μαρτίου, όταν ο Πούτιν διέταξε να πληρώνονται οι εξαγωγές φυσικού αερίου στην Ευρώπη σε ρούβλια, έδωσε επίσης εντολή στους Ευρωπαίους εισαγωγείς να ανοίξουν δύο λογαριασμούς με την Gazprombank: έναν σε ευρώ και έναν σε ρούβλια.

Ο Ευρωπαίος εισαγωγέας καταβάλλει το ποσό στον λογαριασμό του σε ευρώ στην Gazprombank. Στη συνέχεια, ζητά από την Gazprombank να ανταλλάξει τα ευρώ σε ρούβλια. Η Gazprombank ή αγοράζει ρούβλια στην αγορά (αν και δύσκολο να βρει την απαιτούμενη ποσότητα) ή δανείζεται από την Ρωσική Κεντρική Τράπεζα.

Ας υποθέσουμε ότι δανείζεται ρούβλια από την Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας αυξάνοντας τα αποθεματικά της (δηλ. τις καταθέσεις της) στην Τράπεζα της Ρωσίας και παρακάμπτοντας το Ευρωπαϊκό σύστημα διακανονισμού. Στη συνέχεια, η Gazprombank μεταφέρει τα ρούβλια που έχει δανειστεί από την Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας στον λογαριασμό ρουβλιών του Ευρωπαίου εισαγωγέα. Κάθε διακανονισμός που απαιτείται εδώ δεν περιορίζεται από τις κυρώσεις, καθώς πρόκειται για μεταφορά ποσών μεταξύ δύο λογαριασμών που ανήκουν σε Ευρωπαίους εισαγωγείς που δεν υπόκεινται στις κυρώσεις.

Στη συνέχεια, με εντολή του Ευρωπαίου εισαγωγέα, η Gazprombank καταβάλει ρούβλια στο Ρωσικό κράτος, τραβώντας τις καταθέσεις που έχει με την Τράπεζα της Ρωσίας. Δεν απαιτείται διακανονισμός στο Target 2, καθώς οι συναλλαγές είναι εξ ολοκλήρου σε ρούβλια.

Έτσι το ρωσικό κράτος έχει λάβει ρούβλια που χρειάζεται για να πληρώσει λογαριασμούς ενδοχώρια και να χρηματοδοτήσει τον πόλεμο.

Οι κυρώσεις είναι πολύ περίπλοκα νομικά εργαλεία με απροσδόκητες συνέπειες.

Φυσικά, το Ρωσικό κράτος θα μπορούσε να αναγκάσει την Κεντρική της Τράπεζα να

εκτυπώσει χρήματα για να χρηματοδοτήσει τις δαπάνες του. Αλλά η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας είναι ένας ανεξάρτητος θεσμός, οπότε δεν επιτρέπεται από τον νόμο να το ζητήσει αυτό. Οι πληρωμές σε ρούβλια αρκούν για να παρέχουν την απαραίτητη πρόσβαση σε ρευστό για το κράτος.

Παράλληλα, όταν η Gazprombank δανείζεται από την Κεντρική Τράπεζα υπάρχει αλλαγή νομίσματος από ευρώ σε ρούβλια, η οποία μπορεί να έχει κάποιο κόστος. Κανονικά, οι προμήθειες συναλλάγματος είναι εξαιρετικά χαμηλές, αλλά καθώς δεν υπάρχουν πολλά ρούβλια διαθέσιμα στις αγορές, είναι δυνατόν η Gazprombank να ζητήσει μεγάλη προμήθεια, αυξάνοντας στην ουσία την τιμή του φυσικού αερίου για τους Ευρωπαίους. Έτσι καταλήγει αυτό να λειτουργεί ως “οικονομικό όπλο” στα χέρια του Ρωσικού κράτους.

Τελικά, παραβιάζουν οι Ευρωπαίοι εισαγωγείς τις κυρώσεις ή όχι;

Οι συμβάσεις φυσικού αερίου μεταξύ Ευρωπαίων αγοραστών και του Ρωσικού κράτους συμφωνούνται και συνυπογράφονται σε ευρώ. Έτσι, όσον αφορά τους Ευρωπαίους εισαγωγείς, οι πληρωμές ολοκληρώνονται μόλις γίνει η μεταφορά του ποσού σε ευρώ. Ωστόσο, το διάταγμα του Πούτιν που ορίζει να γίνονται οι πληρωμές σε ρούβλια σημαίνει ότι, για τον Ρώσο εξαγωγέα, η πληρωμή δεν οριστικοποιείται μέχρι να λάβει το αντίστοιχο ποσό σε ρούβλια. Η χρονική καθυστέρηση που μεσολαβεί μεταξύ της πληρωμής σε ευρώ από του Ευρωπαίους και την λήψη του ποσού σε ρούβλια από το Ρωσικό κράτος, αποτελεί ρίσκο για τους Ευρωπαίους καθώς διατρέχουν το κίνδυνο να μην λάβουν το φυσικό αέριο, ενώ έχουν πληρώσει.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την Πέμπτη 28 Απριλίου, ότι το γεγονός ότι η πληρωμή σε ρούβλια χρειάζεται την μεσολάβηση της Κεντρικής Τράπεζας της Ρωσίας, αποτελεί παραβίαση των κυρώσεων, δεδομένου ότι η Κεντρική Τράπεζα υπάγεται στους θεσμούς στους οποίους τους έχουν επιβληθεί κυρώσεις.

**Η Μαρία Δεμερτζή είναι Υποδιευθύντρια του Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο (think tank) με έδρα τις Βρυξέλλες, και ο Φραντσέσκο Παπαδία Ανώτερος Ερευνητής στο Bruegel. Είναι βασισμένο στο άρθρο, Demertzis, M. and F. Papadia (2022) ‘A sanctions counter measure: gas payments to Russia in rubles’, Bruegel Blog, 19 April.*